

Hørings svar - Styring av statlige universiteter og høyskoler

Uloba – Independent living Norge SA, Unge Funksjonshemmede og Norges Handikapforbunds Ungdom viser til Meld. St. 19 (2020 –2021) om styring av statlige universiteter og høyskoler. Med dette sender vi inn våre samlede merknader til komiteen.

Savner omtale av funksjonshemmede studenter

Norge ratifiserte CRPD-konvensjonen i 2013. CRPDs artikkel 24 fastslår at funksjonshemmede barn og unge har rett til en utdanning uten diskriminering og med de samme mulighetene som alle andre. Norge har etter artikkel 24 en kontinuerlig og proaktiv forpliktelse til å fjerne det som står i veien for retten til utdanning, og med endring av kultur, politikk og praksis i den vanlige skolen for å kunne legge til rette for og faktisk inkludere alle elever og studenter.

Overordnet savner vi omtale i stortingsmeldingen om hvordan funksjonshemmedes rett til utdanning etter CRPD skal oppfylles. I dag møter studenter med funksjonsnedsettelser mange barrierer i høyere utdanning, inkludert manglende universell utforming, dårlig tilrettelegging, og diskriminering. Vi har forståelse for at universiteter og høyskoler gis stor grad av autonomi til å selv avgjøre hvordan de skal gjennomføre sine oppgaver. Likevel er det viktig at institusjonenes selvbestemmelse ikke går ut over retten til utdanning. Flere universiteter og høyskoler oppfyller ikke forpliktelsene de har etter universitets- og høyskoleloven. Derfor trengs det tydelig statlig styring som sikrer at funksjonshemmede får likeverdig tilgang til høyere utdanning.

Tilsyn om rimelig tilrettelegging

I samsvar med artikkel 24 nr. 2 bokstav c) må Norge sørge for rimelig tilrettelegging slik at hver enkelt student får tilgang til undervisning på lik linje med andre. Hva som er rimelig, defineres etter en gjennomgang av miljøet, en analyse av hvor relevant og effektiv en tilrettelegging vil være, og forventet resultat med hensyn til å motvirke diskriminering. Å bruke manglende ressurser og finansiell krise som begrunnelse for ikke å ha kommet lenger i arbeidet med inkluderende utdanning, er i strid med artikkel 24. Rimelig tilrettelegging forutsetter ikke nødvendigvis en medisinsk

diagnose på funksjonsnedsettelse, men bør i stedet være basert på en vurdering av sosiale barrierer. Vi vil påpeke at å nekte rimelig tilrettelegging er diskriminering, og plikten til å sørge for rimelig tilrettelegging trer i kraft umiddelbart, og ikke gradvis. Norge må sørge for at det finnes uavhengige systemer som kontrollerer at tilretteleggingen er hensiktsmessig og effektiv, og opprette trygge, raske og tilgjengelige erstatningsordninger når studenter med nedsatt funksjonsevne anser at tilretteleggingen ikke har vært tilfredsstillende, eller at de har opplevd diskriminering. Det er helt nødvendig med tiltak som beskytter den som diskrimineres mot urett under erstatningsprosessen.

Tilgjengelig

Artikkel 9 og artikkel 24 henger nøye sammen. Tilgjengelighet er en forutsetning for at funksjonshemmede skal kunne delta fullt ut i samfunnslivet på lik linje med andre. Vi kan ikke utøve vår rett til inkluderende utdanning på en effektiv måte uten et miljø som er fysisk tilgjengelig, herunder skoler og alle andre læresteder, og uten tilgjengelige offentlige transportmuligheter, tjenester og informasjons- og kommunikasjonsteknologier. Undervisningsmetoder og -midler bør være tilgjengelige, og undervisningen bør finne sted i et tilgjengelig miljø. Hele læringsmiljøet for funksjonshemmede elever og studenter må være utformet slik at det fremmer inkludering. Inkluderende utdanning er også et kraftfullt verktøy til å fremme tilgjengelighet og universell utforming.

En utfordring med dagens system, er at det ikke gjennomføres tilstrekkelig nasjonalt tilsyn med universell utforming og individuell tilrettelegging i UH-sektoren. Vi mener derfor at NOKUT, som tilsynsorgan, må ha som ansvar å føre kontroll med at universitetene og høgskolene faktisk gjennomfører rimelig tilrettelegging. NOKUT og Kunnskapsdepartementet må også kunne instruere universiteter og høgskoler om å gjennomføre nødvendige tiltak for at vi skal kunne velge og gjennomføre høyere utdanning. Våre rettigheter kan ikke overføres til utdanningsinstitusjoner, men må kunne garanteres gjennom systematisk kontroll og oppfølging fra statens side.

Borgerstyrt personlig assistanse (BPA)

BPA er en rettighetsbasert ordning som er utviklet og drevet av oss

funksjonshemmede. Vi ser på BPA som et frigjøringsverktøy som skal fremme full likestilling og deltakelse for oss funksjonshemmede. BPA gir oss mulighet til å leve et fritt, aktivt, variert og likestilt liv på alle samfunnsområder. Ulobas

Tilstandskartlegging (2020) viser at få unge med assistansebehov får mulighet til å ta høyere utdanning på grunn av at de ikke får tilstrekkelig timer med BPA til å være student. For å klare å stå i et utdanningsløp er det å ha tilstrekkelig assistanse svært viktig. Mange trenger assistanse på studiestedet, men det er også viktig å ha nok assistanse ellers i hverdagen for å sørge for at den går rundt. Først da er man i stand til å ta en utdanning. Derfor er BPA en viktig nøkkel for at Norge skal oppfylle bærekraftsmålene med tanke på funksjonshemmede.

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse skal etableres 1. juli 2021. Denne sammenslåingen skal blant annet inkludere Universell, som i dag er en administrativ enhet underlagt NTNU. Vi stiller oss positive til en slik sammenslåing, men finner imidlertid ingen føringer i stortingsmeldinga om hvordan direktoratet skal jobbe for å styrke universell utforming og tilrettelegging. Universell er i dag nasjonal pådriverenhet og koordinator for inkludering, universell utforming, tilrettelegging og læringsmiljøutvalg i høyere utdanning og fagskoleutdanning. Vi vil påpekte at det er viktig at arbeidet som Universell gjør i dag styrkes, og ikke svekkes. Universell gjør i dag et svært viktig arbeid, men har svært få ressurser sammenlignet med de store oppgavene de skal gjennomføre.

Vi ber komiteen vedta følgende merknader:

- Komiteen ber regjeringen foreslå virksomme tiltak som sikrer at alle universiteter og høyskoler overholder plikten til å fremme universell utforming.
- Komiteen ber regjeringen sikre systematisk tilsyn og oppfølging gjennom NOKUT og Kunnskapsdepartementet slik at alle universiteter og høyskoler overholder plikten til å tilrettelegge utdanning for alle studenter.
- Komiteen ber regjeringen sørge for at unge med assistansebehov får tilstrekkelige timer med BPA til å leve et aktivt og selvstendig liv som student.

- Komiteen ber regjeringen sikre at den nasjonale innsatsen for universell utforming og tilrettelegging i universets- og høyskolesektoren styrkes i det kommende direktoratet for høyere utdanning og kompetanse.